

Suomi sulkee tehtaan

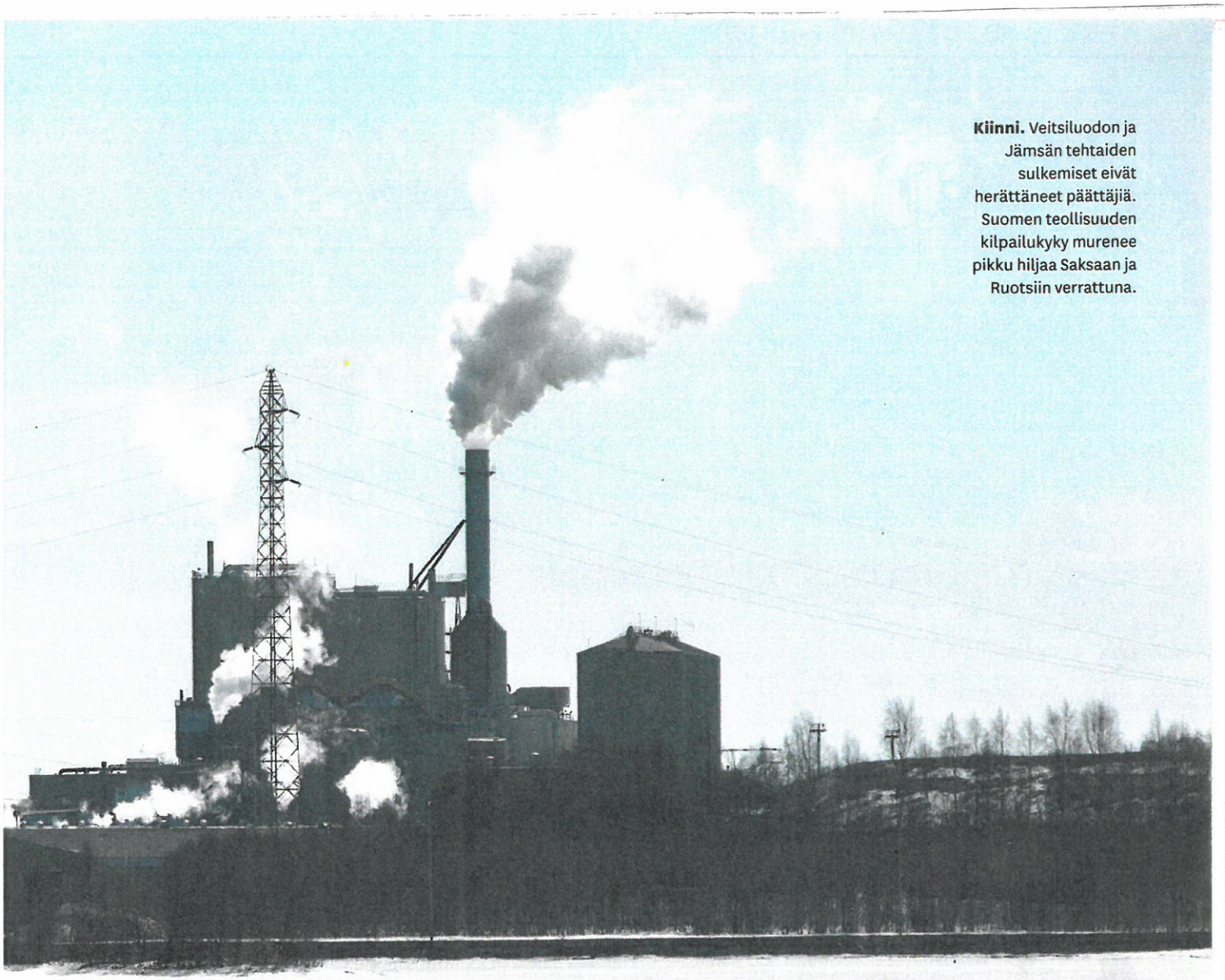

Kiinni. Veitsiluodon ja Jämsän tehtaiden sulkemiset eivät herättäneet päättäjiä. Suomen teollisuuden kilpailukyky murenee pikku hiljaa Saksaan ja Ruotsiin verrattuna.

Suomi vetää nyt tiukempaa linjaa teollisuuden tukipäätöksissä kuin keskeiset kilpailijamaat. Päätökset saattavat poikia lisää paperikoneiden sulkemisia Suomessa.

TEKSTI **Petri Koskinen**

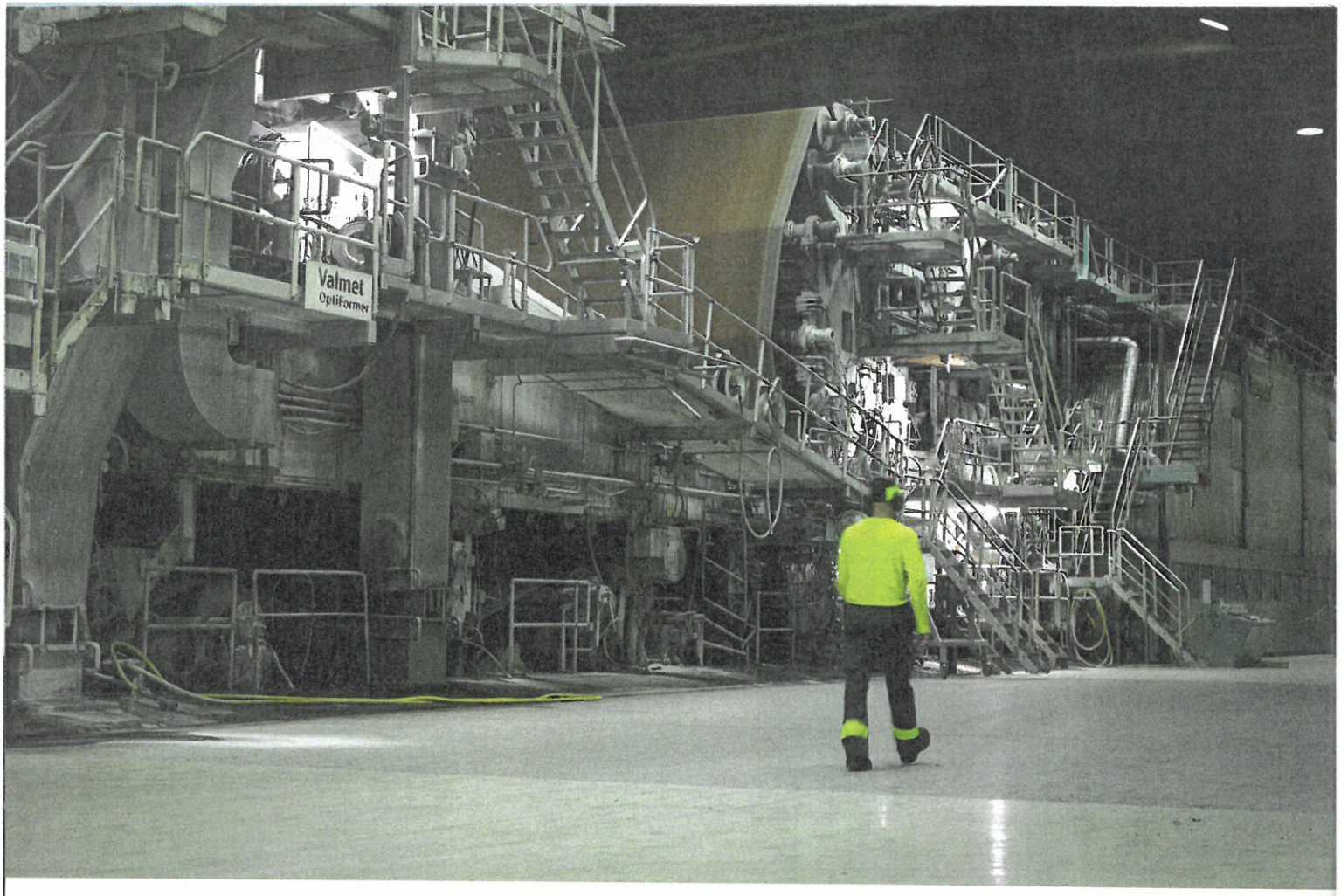

Katastrofi. Kun UPM-Kymmene ilmoitti lokakuussa sulkevansa Kaipolan paperitehtaan Jämsässä, paikallisväki kuvaili tilannetta katastrofiksi.

Suomi ajaa nyt omilla päätöksillään teollisuutta pois Suomesta. Tällaisen johtopäätöksen voi tehdä katsomalla tuoreita tukipäätöksiä, ja sitä todistavat myös karut tilastot teollisuuden investoinneista ja poistoista.

Syyllisiä teollisuuden ahdinkoon ovat niin poliittiset päättäjät, ammattiyhdistysliikkeen päättäjät kuin yritysten päättäjät.

Vaikka maan hallitus on esiintynyt osaaottavan surullisena viimeksi Kemissä Veitsiluodon paperitehtaan sulkemisen yhteydessä, todellisuudessa asenteet hallituksessa ovat etenkin paperiteollisuutta vähätteleviä.

"Metsäteollisuus rutisee", toteaa valtiosihteeri taustakeskustelussa metsäteollisuuden reaktioista tukipäätöksiin. **Sanna Marinin** (sd) hallitus päätti leikata energiaintensiivisen teollisuuden päästökaupan palautuksia ja muuttaa kompensaatiota ehdolliseksi sähköistämisen tueksi. Hallitus perusteli päätöstä niukkuuden jakamisella. Tukia ei riitä kaikille.

Metsäteollisuus on tyytymätön, koska leikkaukset heikentävät suomalaisten paperitehtaiden kilpailukykyä suhteessa esimerkiksi Saksaan. "Me emme halua tukia, vaan samat kilpailuedellytykset kuin kilpailijamaissa on", sanoo Metsäteollisuuden puheenjohtaja ja *Stora Enson* maajohtaja **Seppo Parvi**.

Hallitus päätti jo aiemmin luopua asteittain energiaintensiivisen teollisuuden energiaveron palautuksista, mutta samalla se laski teollisuuden sähköveroa pohjoismaiselle tasolle.

Metsäyhtiöt *UPM-Kymmene* ja Stora Enso ovat lyhyen ajan sisällä molemmat kertoneet lopettavansa suuren tehtaan Suomessa: UPM sulki Kaipolan paperitehtaan Jämsässä, ja Stora Enso suunnittelee lopettavansa pian Veitsiluodon tehtaan Kemissä.

Kaipolan liikevaihto oli 300 miljoonaa euroa, ja siitä suurin osa on jäänyt tehtaan ympäristöön. Veitsiluodon sulkemisesta aiheutuva isku Kemiin on vielä suurempi.

Hallituksen tuoreet leikkaukset päästökaupan palautuksiin saattavat poikia lisää paperikoneiden sulkemisia lähitulevaisuudessa Suomessa.

Paperi- ja kartonki olivat viime vuonnakin euroissa mitattuna Suomen suurimmat vientituotteet. Euroopassa kulutetaan tulevaisuudessakin paljon enemmän paperia kuin Suomen nykyiset tehtaat kykenevät tuottamaan.

Metsäyhtiöiden on kuitenkin sopeutettava kapasiteettiaan, koska paperin kysyntä on ollut trendinomaisessa laskussa jo pitkään. Kysyntä vähenee

Teollisuus investoi Suomeen vaisusti

Investoinnit ja poistot Suomessa 2009–2019 käypiin hintoihin, milj. euroa

Lähde: Tilastokeskus

viiden prosentin vuosivauhtia. Lisäksi koronapandemia romautti graafisten papereiden kysyntää 30 prosenttia.

Sopeuttavatko metsäyhtiöt tuotantoaan laskevaan kysyntään sulkemalla paperikoneita Suomessa vai jossakin muualla? Tämä riippuu yksinomaan siitä, miten kustannuskilpailukykyisiä suomalaiset tehtaat ovat.

Kilpailukyvyn taas määräävät raaka-aineen hinta ja saatavuus sekä energia-, logistiikka- ja henkilöstökustannukset. Myös tuilla - kuten päästökaupan kompensaatioilla - on suuri merkitys.

”Kustannuskilpailukykyä joudutaan miettimään, kun tehdään investointi- ja sulkemispäätöksiä. Päätökset kulminoituvat siihen, missä tuotettuna paperitonni on edullisin. Se on monien tekijöiden summa. Jos nämä tekijät kumuloituvat väärään suuntaan, jäädään jälkeen kilpailijamaista, olivatpa ne Keski-Euroopassa, Kiinassa, Venäjällä tai Ruotsissa”, sanoo Parvi.

Metsäteollisuutta neuvovat konsultit vahvistavat, että hyvinkin pienet muutokset kustannuksissa voivat vaikuttaa suomalaisten tehtaiden asemaan. Laskevilla markkinoilla pienetkin muutokset voivat keikauttaa tilanteen UPM:n tapauksessa saksalaisen ja Stora Enson tapauksessa ruotsalaisen paperikoneen eduksi.

TEOLLISUUDEN INVESTOINNIT OVAT OLLEET Suomessa vuoden 2008 jälkeen Tilastokeskuksen mukaan 15,5 miljardia euroa pienemmät kuin kirjanpidon poistot. Tästä jättimäisestä investointivajeesta liki yhdeksän miljardia euroa on seurausta Nokia-klusterin investointien ja varsinkin sen tutkimus- ja tuotekehitysinvestointien romahduksesta.

Metsäteollisuuden investointivaje Suomessa on 11 vuoden aikana kumulatiivisesti 4,6 miljardia euroa. Loput pari miljardia Suomen investointivajeesta jakautuvat tasaisesti eri toimialoille.

Hyvin harvassa ovat Suomessa teollisuuden toimialat, joilla investoinnit olisivat olleet 11 vuoden aikana suuremmat kuin poistot. Pieniä myönteisiä poikkeuksia ovat moottoreiden ja ajoneuvojen valmistus sekä lääke- ja kemianteollisuus, mutta nämä plussat ovat kuitenkin pieniä kokonaisuuteen verrattuna.

On helppo ajatella, että Suomen olisi viisainta varjella jäljellä olevan teollisuutensa kilpailukykyä tarkoin - ainakin niin kauan, että sen rinnalle kasvaa korvaavia aloja esimerkiksi akkuteollisuudesta.

Väistynyt valtiovarainministeri **Matti Vanhanen** (kesk.) tosin sanoi äskettäin, että kestävän kasvun ohjelman käynnistyminen tuo Suomeen kolmen miljardin euron yksityiset investoinnit. Tämä on hienoa. Tarvitaan kuitenkin vielä yli viisi vastaavaa hanketta lisää, jotta teollisuuden koneisto nousee Suomessa 11 vuoden takaiselle tasolle.

KOSKA PAPERIN KYSYNTÄ VÄHENEE, PAPERItehtailla parantaminen on kiivasta ja jatkuvaa. Jokainen säästetty euro per tuotettu tonni on kovan työn takana ja merkityksellinen.

”Jokainen yksittäinen päätös, jolla viilataan paperitehtaiden kannattavuudesta vähän pois, kumuloituu ja heikentää Suomen toimintaympäristöä. Tämä kaikki johtaa siihen, että kun paperitehtaiden sulkemisia tulee, ne tulevat tänne”, Metsäteollisuuden Parvi sanoo.

Paperikoneita ei kuitenkaan tarvitse aina vain sulkea. Niitä voidaan myös muuntaa valmistamaan esimerkiksi pakkauskartonkia, jonka kysyntä on vain kasvanut koronapandemian aikana verkkokaupan imussa.

Stora Enso muunsikin äskettäin Oulussa yhden suuren paperikoneen kartongin valmistukseen, ja tutkii myös toisen pysäytetyn paperikoneen konversiota.

Myös kartongin valmistus on kuitenkin energiaintensiivistä teollisuutta, johon päästökaupan palautusten pienentäminen iskee ja vaikuttaa näin seuraavan koneen muuntamisen kustannuslaskelmaan. Ja siis siihen, kannattaako paperikone konvertoida kartongille Suomessa vai jossakin muualla.

Kartongin kysyntä ei myöskään kasva yhtä nopeaa tahtia kuin paperin kysyntä vähenee.

Metsäteollisuus tarvitsee tuekseen myös hyvää infrastruktuuria. Sitä onkin tulossa pohjoiseen. Hallitus tukee nimittäin metsänomistajien hallitseman *Metsä Groupin* suurta sellutehdasinvestointia Kemiin 150 miljoonan euron infrastruktuurin rakentamisella.

Sellutehdas on suuri investointi, ja metsäyhtiöt kehittävät sen sivuvirroista uusia tuotteita. Sellu on kuitenkin vain puolivalmiste, eikä sen tekeminen ole kovin työllistävää. Suomen kannalta parempi olisi, jos kaikki täällä tuotettu sellu jalostettaisiin myös paperiksi tai muiksi lopputuotteiksi.

Viime vuonna Suomessa tuotettiin sellua 7,68 miljoonaa tonnia, josta puolet meni vientiin. Suomesta vientiin menevät sellutonnit vain kasvavat tulevaisuudessa. Samalla Suomi muuttuu yhä enemmän raaka-aineen tuottajamaaksi.

SUOMEN PAPERITEHTAIDEN KANSSA KILPAILEvat UPM:n tehtaat Saksassa ja Stora Enson tehtaat Ruotsissa. Saksa palauttaa teollisuudelle päästökaupan tuomista lisäkustannuksista EU:n salliman maksimimäärän, 75 prosenttia. Suomi palauttaa hallituksen päätöksen jälkeen vain 25 prosenttia, ja tämäkin palautus on ehdollinen. Ruotsi ei ole vielä päättänyt palautusten kohtalosta.

Päästökaupan palautusten leikkaukset kasvattavat suomalaisten paperitehtaiden kustannuseron Saksan täysimääräiseen palautukseen verrattuna 160 miljoonaan euroon. Laskelma on Metsäteollisuus ry:n tekemä, mutta analyytikot pitävät sitä luotettavana.

Jos päästöoikeudet kallistuvat, myös Saksan paperitehtaiden kilpailuetu Suomeen verrattuna kasvaa.

Päästökaupan palautusten vaikutus on näkynyt selvästi UPM-Kymmenen loka-joulukuun tuloksissa.

Jaakko Heikkilä

Työpaikat. Stora Enson päätös sulkea Veitsiluodon tehdas vaikuttaa yli 600 työpaikkaan Kemissä.

Kimmo Haapala

us. UPM-nen toimitus-Jussi Pesonen inut vuolaas-laisia päättäjiä uden arvosta-i.

UPM:n loppuvuoden nettotulos on parina viime vuonna ollut 40–50 miljoonaa euroa suurempi kuin analyytikot ovat osanneet odottaa.

Parin vuoden takainen dieselveron korotus nosti Suomen paperitehtaiden logistiikkakustannuksia parikymmentä miljoonaa euroa vuodessa. Lisäksi tehtaiden työkoneiden polttoaineen verotuksen kiristäminen kasvattaa kustannuksia.

UPM-Kymmenen toimitusjohtaja Jussi Pesonen ja hallituksen puheenjohtaja **Björn Wahlroos** ovat kehuneet vuolaasti saksalaisia poliittisia päättäjiä siitä, että nämä arvostavat teollisuutta. Tällä tuntuu olevan Pesoselle ja Wahlroosille suuri merkitys.

Teollisuutta arvostavalla kulttuurilla on paljon merkitystä, kun yritys miettii, missä se investoi, missä se sulkee kapasiteettia ja missä konvertoi koneita uusien laatujen valmistamiseen.

Teollisuus rakentaa tuotantolaitoksensa 30–35 vuodeksi. Suuri investointipäätös on paljon helpompi tehdä, jos poliittisilla päättäjillä ja ammattiyhdistysliikkeellä on selvä tahtotila huolehtia, että kustannuskilpailukyky pysyy maassa vähintään kilpailijamaiden tasolla. Tätä tahtotilaa ei ole nyt poliitikoilla eikä ammattiyhdistysliikkeellä Suomessa.

Poliitikot kavahtavat vaatimusta kilpailukyvyn ylläpitämisestä sanoen, ettei Suomen pidä lähteä veroja tukiaiskilpailuun. Paperiliitto taas vastustaa työnantajien ehdottamaa paikallista sopimista. Näyttää kuitenkin siltä, että jos Suomi yrittää vetää kilpailijamaita tiukempaa linjaa, se menettää tehtaansa.

Hallitus päätti puoliväliriihessä aloittaa teollisuus- ja elinkeinoministeriössä jatkuvan kilpailuanalyysin tekemisen. Sen tavoitteena on tuottaa neutraalia tietoa siitä, mitkä ovat Suomen vahvuudet ja heikkoudet teollisuuspolitiikassa.

Hallitus siis leikkaa päästökaupan kompensaatiota ja muuttaa sitä ehdolliseksi sähköistämisen tueksi. Tämän pitäisi teoriassa kannustaa yrityksiä vähentämään päästöjään, mutta käytännössä se ohjaa ne investoimaan ulkomaille.

Saksakin tekee parhaillaan suurta energiakäännöstä, jossa maa luopuu ydinvoimasta. Tämän muutoksen Saksa näyttää kuitenkin maksattavan kuluttajilla eikä teollisuudella. Suomessa asiat ovat energian näkökulmasta paremmin, kun Olkiluoto 3 on käynnistymässä ja maahan nousee vauhdilla tuulivoimaloita.

Päästökaupan kompensaatioiden ja alempien polttoaineverojen lisäksi Saksalla on myös joustavammat työmarkkinat, samoin kuin Ruotsilla.

Paperiliiton puheenjohtaja **Petri Vanhala** vakuuttaa, että palkoista sovitaan jo nyt paikallisesti tehtailla. Työnantajilla on asiasta toisenlainen käsitys, ja tuskinpa he muuten ajaisivatkaan paperiteollisuuden työehtosopimuksen yleissitovuudesta luopumista niin voimakkaasti kuin nyt sitä ajavat.

Missä paperikone lopettaa seuraavaksi?

Kun UPM on sulkenut Kaipolan Jämsässä ja Stora Enso Veitsiluodon Kemissä sekä Kvarnsvedenin Ruotsissa, markkinoilta poistuu pari miljoonaa tonnia kapasiteettia. Sulkemisia on kuitenkin odotettavissa vielä lisää, ellei paperinkysyntä merkittävästi kasva pandemian helpottaessa.

Analyytikot arvelevat nyt, ettei UPM tai Stora Enso sulje seuraavaksi kokonaista paperitehdasta, vaan yksittäisiä koneita sieltä täältä. Toisaalta kokonaisen tehtaan sulkemisella saavutettavat säästöt olisivat merkittävästi suuremmat kuin yksittäisen koneen sulkemisesta.

UPM:llä on vielä Suomen sisämaassa, logistisella takamatkalla, Jämsänkosken tehdas. Sen elämänlankana on nyt kaksi konetta, jotka valmistavat tarrapapereita ja tarrojen taustapapereita, joiden kysyntää kannattelee verkkokaupan tarvitsemien osoitetarrojen kasvu.

Jämsänkoskella on kuitenkin vielä yksi päällystämätöntä aikakauslehtipaperia tekevä paperikone, ja se voi olla seuraava suljettava kone. UPM:n Kaukaantehtaalla on myös yksi päällystettyä hienopaperia valmistava kone, joka voi olla lakkautuslistalla.

UPM:n Rauman-tehdas sen sijaan tekee melkein pelkästään aikakauslehtipaperia. Paperitehdas on kätevästi meren ja sellutehtaan äärellä, mutta toisaalta yhtiö on sulkenut paperikoneita sieltä aiemminkin.

UPM:n Kaukaan-tehdasta suojelee sen tehokkuus, mutta sielläkin valmistetaan hienopaperia, jonka kysyntä laskee. Sielläkin on sellutehdas vieressä, mutta UPM pystyy tarvittaessa myymään sellun hyvin markkinoille.

Stora Ensolla ei ole enää paljon paperinvalmistusta Suomessa. Lopettamisuhan alla voi olla kuitenkin Kouvolan Anjalankosken paperitehdas, jolla ei ole tukenaan läheisyydessä sellutehdasta. Lähin kartonkikonekin on sieltä matkan päässä Inkeroisissa. Anjalankosken paperikoneet ovat lisäksi pienehköjä ja suhteellisen vanhoja. Ne käynnistyivät vuosina 1983–1989. ■